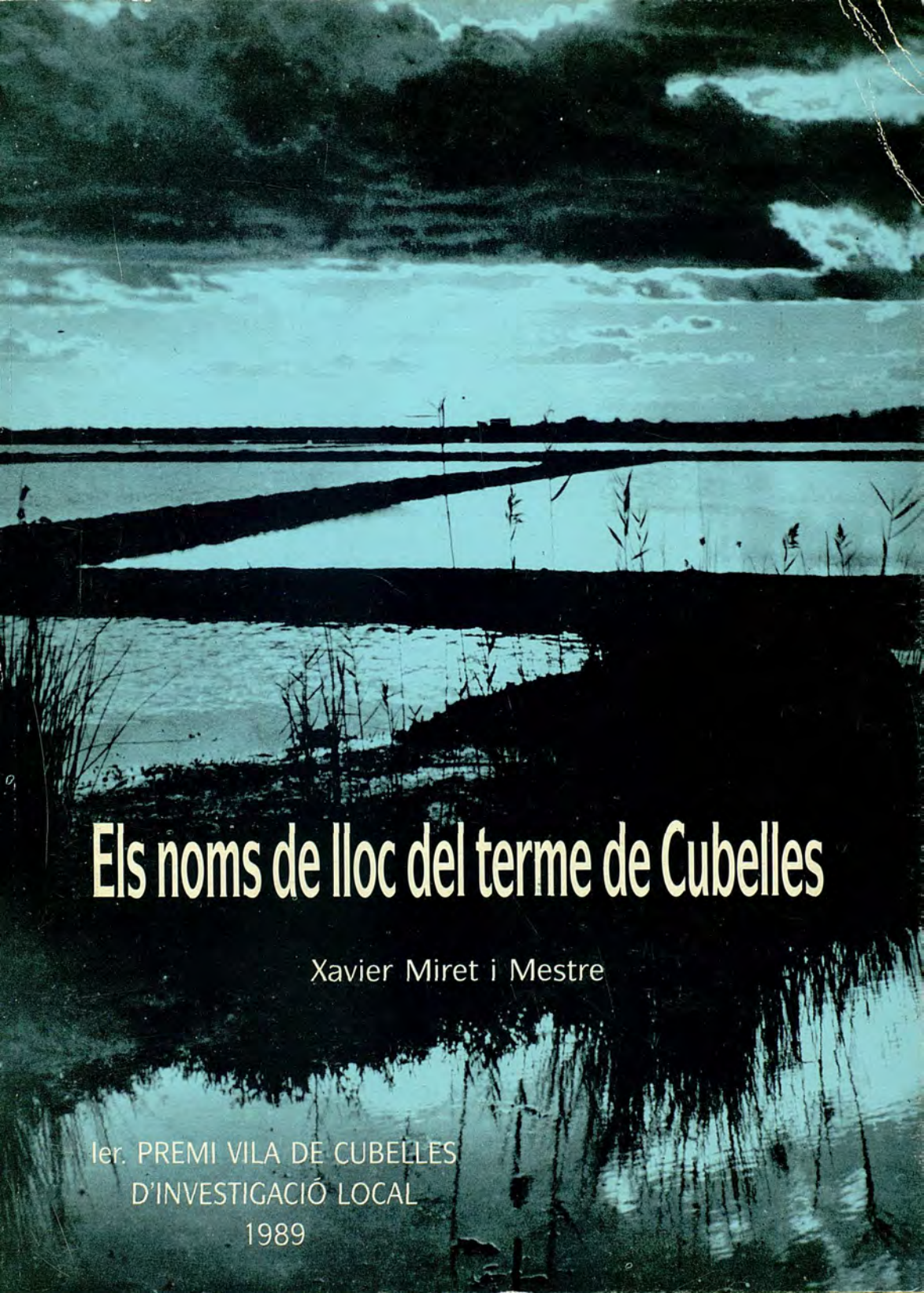

A black and white photograph of a landscape. In the foreground, there is a body of water with reeds and grasses growing from it. In the middle ground, there is a dark, silty bank or dike. In the background, there is a flat landscape with some distant buildings under a cloudy sky.

Els noms de lloc del terme de Cubelles

Xavier Miret i Mestre

Ier. PREMI VILA DE CUBELLES
D'INVESTIGACIÓ LOCAL
1989

Els noms de lloc del terme de Cubelles

Xavier Miret i Mestre

Ier. PREMI VILA DE CUBELLES
D'INVESTIGACIÓ LOCAL
1989

Disseny: TRAMART

Fotografies: Antoni Pineda

Dipòsit Legal: B-16.362-90

Imprimeix: Gràfiques Ferpala

C/. Barcelona, 4-Bis

08800 Vilanova i la Geltrú - 1990

PRÒLEG

L'any 1989 l'Ajuntament de Cubelles va convocar per primera vegada el «Premi Vila de Cubelles» d'Investigació local a fi d'obtenir, poc a poc, un ampli recull de treballs amb el nostre poble com a tema i que, de forma especial, fessin referència al seu passat i a la seva història.

En les bases de la convocatòria s'especificava que l'Ajuntament de Cubelles publicaria el treball guardonat amb el primer premi, en un termini màxim de dos anys. I ara, quan justament es compleix un any des que va celebrar-se la primera edició, amb una gran satisfacció complim aquell compromís fent sortir a la llum el llibre que teniu a les mans, escrit per Xavier Miret i Mestre.

I, aquesta satisfacció que faig palesa és doble, primerament perquè el tema que s'hi tracta: la toponímia de Cubelles, és important i fonamental per a conèixer més a fons la realitat dels orígens del nostre terme municipal i conseqüentment ens ajuda a comprendre i estimar més el poble en què vivim. Més encara, amb aquest treball sobre la toponímia podem enfortir la identitat de la vila de Cubelles, ja que la referència a la seva toponímia deixa constància d'aspectes molt característics des del punt de vista geogràfic, històric i cultural. Noms de lloc que, d'altra banda, la gran majoria d'ells només eren coneguts per la gent més arrelada a la terra, com són els pagesos —malauradament cada vegada més escassos a les nostres contrades— els quals els havien sabut transmetre fidelment, de generació en generació, fins que l'estudiós Xavier Miret se'n va fer ressó i va decidir posar-los a l'abast de tothom a través del seu treball d'investigació.

I és amb la persona de l'autor que esdevé el segon motiu de satisfacció del qual he parlat, perquè ens uneix una bona amistat, iniciada precisament d'ençà d'aquell «Primer Premi Vila de Cubelles», i tot seguit faig breu esment a la seva biografia perquè vosaltres l'arribeu a conèixer.

Xavier Miret i Mestre va néixer a Barcelona l'any 1960, els seus pares, però són de Ribes, i és per aquesta raó que sempre ha estat vinculat amb aquesta localitat, on viu des de 1984 i amb tota la comarca.

Estudiós de la història local i comarcal, Xavier Miret és el director de l'Arxiu Històric de Sitges; és secretari del Grup d'Estudis Sitgetans, membre de l'Institut d'Estudis Penedesencs i del Centre d'Estudis de la Biblioteca-Museu Balaguer. Com a investigador, té publicats diferents treballs d'història local i comarcal, entre els quals podem citar: «La quadra de Miralpeix», «Els expòsits, un hospital de pas en el s. XVIII; Olesa de Bonesvalls», «Mapes i vistes de llocs del Penedès s. XVI-XVIII», «Els americans de Ribes», «La malvasia de Sitges», «Evolució de l'agricultura en una masia del massís de Garraf en el s. XVIII: Ca l'Amell», «Història de l'associacionisme a Ribes: s. XIX - 1936», etc., a més, ha realitzat nombroses conferències, i ha escrit col.laboracions pels programes de la Festa Major de Cubelles, Sitges i Sant Pere de Ribes, a més d'haver publicat diversos articles a la premsa local d'aquestes poblacions, molt especialment a «L'Eco de Sitges» del qual n'és corresponsal.

Sens dubte, i per a tots nosaltres veïns i amics de la vila, el seu treball sobre la toponímia de Cubelles esdevindrà un magnífic precedent i una excel.lent eina d'estímul per a que algú es decideixi a dur a terme nous estudis sobre temes relacionats amb la nostra vila.

Joan Vidal
Tinent d'Alcalde de Cultura

Els noms de lloc del terme de Cubelles

En ser convocat el I Premi d'investigació local Vila de Cubelles i decidir concórrer-hi em vaig plantejar quina aportació cultural podia fer a Cubelles. Tot seguit em vaig proposar realitzar un treball sobre els noms de lloc del seu terme municipal actual, tema que ens permetria aprofundir en el seu coneixement geogràfic i històric i que ofereix dades prou diversificades per ser útils en molts dels treballs que en el futur es facin sobre Cubelles. Els fons documentals que vàrem localitzar a l'arxiu de l'Ajuntament de Cubelles i a l'Arxiu Històric de Vilafranca, datats entre els segles XVI i XIX, i la bibliografia sobre Cubelles, em van permetre tirar endavant el projecte.

En un tema que requereix una recerca molt àmplia, com és el de la toponímia, mai es pot assegurar que s'ha fet un treball exhaustiu. Malgrat tot, la consulta de la documentació ja esmentada, més la del Mas Trader, que haig d'agrair al Sr. Antoni Almirall i Andreu, l'aportació de les persones entrevistades al propi terme de Cubelles, i les dades extretes de l'Arxiu Parroquial de la Geltrú, que amablement ha cedit per a aquest recull la Sra. Mª Lluïsa Orriols, ens ha permès aplegar una gran part de la toponímia cubellenca, de la qual hem exclòs els noms de carrers i places, malgrat que hem trobat dades ja de 1593 de la Plaça Major o sobre un carrer que tenia en 1793 un nom de sabor tan popular com el carrer dels Roncaires, ja que la seva recerca requeria la consulta de documentació ben diferent de la utilitzada per aquest treball.

Des d'aquestes planes volem dedicar un record a Joan Virella i Bloda, home recentment desaparegut, possiblement era qui més coneixia tot el conjunt del Penedès i un dels que més ha ajudat als altres a conèixer-lo.

Cal dir que els noms de lloc de Cubelles no havien estat tractats fins ara en cap article, a banda dels de Joan Virella, però que amb posterioritat a la pública concessió del 1er. Premi Vila de Cubelles d'investigació local n'aparegué un de Vicenç Carbonell i Virella al Butlletí de la Societat Catalana d'Onomàstica. Esperem que amb l'estudi de fons documentals diferents dels consultats per a la redacció d'aquest treball es vagin fent noves aportacions al coneixement dels noms de lloc de Cubelles.

Haig d'expressar el meu especial agraïment al Regidor de Cultura, Joan Vidal, per l'amabilitat amb que m'ha permès la consulta dels fons documentals històrics de l'Ajuntament.

Ens va motivar fer aquest treball sobre la toponímia de Cubelles saber que en ell es reuneixen dades no solament sobre el territori, el seu relleu i característiques del sòl, sinó també sobre la història dels homes que hi han viscut i treballat al llarg dels segles, les masies on han habitat, la vegetació, l'agricultura, etc.

Els noms de lloc són un dels elements d'identitat de Cubelles, un dels positiu llegats que una generació rera altra s'han fet, i cal mantenir-los ben vius.

Xavier Miret i Mestre

DOCUMENTACIÓ MANUSCRITA CONSULTADA

- Ms. 1587: «Libres nuncupatum Lucerna» (1587-1601) obra del notari de Vilafranca Pere Guasch. Arxiu Històric de Vilafranca.
- Ms. 1588: Capbreu del Priorat de St. Pere de Cubelles de 1588, rebut en poder del notari de Vilafranca Pere Guasch. Arxiu Històric de Vilafranca.
- Ms. 1593: «Capbreu del Sr. del castillo de Cubellas y Villanueva y castillos y cuadras de Cunit, Gallifa y Segur» (títol posat a la coberta de pergamí en el s. XIX o XX). Arxiu Històric de Vilafranca.
- Ms. 1650: Capbreu del Benefici de Sta. Caterina Màrtir de Cubelles. Arxiu Històric de Vilafranca.
- Ms. 1739: «Catastro de la Vila de Cubelles de la Nova recanació del any 1739». Arxiu de l'Ajuntament de Cubelles.
- Ms. 1818 A: «Quaderno de la Villa de Cubellas de la nueva recanación del año 1818». Arxiu de l'Ajuntament de Cubelles.
- Ms. 1818 B: «Señalamiento de la contribución individual del año 1818 el pueblo de Cubellas, corregimiento de Tarragona». Arxiu de l'Ajuntament de Cubelles.
- Ms. 1849: «Reparto de inmuebles de las cuadras de Gallifa y Rocacrespa». Arxiu de l'Ajuntament de Cubelles.
- Ms. 1877: Full d'aquesta data contingut en una capsula de documentació del s. XIX a l'Arxiu de l'Ajuntament de Cubelles.
- Ms. Trader: Conjunt documental que ens ha deixat consultar el Sr. Antoni Almirall i Andreu, antic propietari del Mas Trader.

Agraïm a la Sra. Mª Lluïsa Orriols l'aportació de dades sobre la toponímia de Cubelles que fruit del seu treball d'investigació ha localitzat a l'Arxiu Parroquial de la Geltrú. Les referències que ens ha facilitat apareixen sota les sigles A.P.G. i la indicació del manual notarial i la plana on es troben.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

- Almera: Jaume Almera, Mapa geològic y Topogràfic de la provincia de Barcelona, Regió 3ª Foix-Llacuna.
- Anònim: Motius i sobrenoms de cases de Cubelles. Programa de la Festa Major de Cubelles de 1985.
- Avinyó 1973: Mn. Avinyó i Andreu, Història de Cubelles. Edició de l'Ajuntament de Cubelles 1973.
- Balari 1974: Josep Balari i Jovany, Orígenes històrics de Catalunya. 2^a Ed. Instituto Internacional de Cultura Romànica. Abadia de St. Cugat del Vallès 1964, III Vols.
- Carbonell 1969: Vicenç Carbonell i Virella i Joan Virella i Bloda, El Castell de Gallifa. Butlletí de l'Agrupament Excursionista Talaia de Vilanova -VI-1969.
- Carbonell 1988: Vicenç Carbonell i Virella, Rev. Gran Penedès nº. 9 i 12.
- Carbonell 1989: (1) Somella, a Butlletí de l'Agrup. Excursionista Talaia de Vilanova i la Geltrú IV-VI-1989.
- Carbonell 1989: (2) Butlletí de la Societat d'Onomàstica VI-1989 pàgs. 14-19.
- Carbonell 1989: (3) Butlletí Agrupació Excursionista Talaia VII-IX-1989 pàg. 6.
- Carreres: Carreres i Candi, Geografia general de Catalunya, Vol. II: La ciutat de Barcelona.
- Colomer: Mn. Ignasi Mª Colomer i Preses, El Litoral català abans del s. XIX. Ed. Rafael Dalmau, Barcelona, 1965.
- Coroleu 1979: Josep Coroleu i Inglada, Historia de Villanueva y Geltrú. El Cep i la Nansa Edicions, Vilanova i la Geltrú 1979.
- Coromines: Joan Coromines. Estudis de Toponímia Catalana (2 vols.). Biblioteca Filològica Barcino, 1965 i 1970.
- Dalmau: Els castells catalans. Vol. III. R. Dalmau Editor.
- Dastis: Carme Dastis, Ramon Gómez, Lluís Pineda, Joan Roig i Joan Vidal: Masies i paratges rurals de Cubelles. Programa de la festa Major de Cubelles 1984.
- D.C.V.B.: Diccionari Català-Valencià-Balear Alcover-Moll. 10 vols. Mallorca 1983.

- Feliu: Gaspar Feliu i Montfort: La toponímia del Pla de Barcelona al s. Xè., a El Pla de Barcelona i la seva història. Actes del Ier. Congrés d'Història del Pla de Barcelona 1982.
- Gran Enciclopèdia Catalana: Vol. V. Reimpressió corregida de 1985.
- G.G.C.C.: Gran Geografia comarcal de Catalunya. El Penedès i l'Anoia. Vol. V. Fundació Enciclopèdica Catalana. 1982.
- Miret: Josep i Magí: Cubelles, 6.000 anys d'Història. Programa de Festa Major de Cubelles de 1987.
- Moreu 1974: Enric Moreu Rey: Toponímia Catalana. Assaig de Bibliografia. Edicions de la Univeritat de Barcelona 1974.
- Moreu 1982: Els nostres noms de lloc. Ed. Moll. Mallorca 1982.
- Muntaner 1986: Ignasi Maria Muntaner i Pascual. El document de dotació de l'església de St. Miquel d'Olèrdola. Butlletí del grup d'Estudis Sitgetans nº 37-38 i 41-42.
- Muntaner 1988: L'etimologia del topònim Foix. Dins Miscel.lània d'Homenatge a Enric Moreu i Rey. Vol. II, pàgs. 465-476, Biblioteca Abat Oliba nº 64, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1988. Reproduït a Butlletí de l'Agrupació Excursionista Talaia de Vilanova i la Geltrú X-XII de 1988.
- Puig: Sebastià Puig i Puig, Episcopologio de la Sede Barcinonense. Ed. Biblioteca Balmes 1929.
- Puigcorbé 1978: Ramon Puigcorbé i Ticó. Estructura general i mostres del contingut d'un diccionari onomàstic del Penedès. Institut d'Estudis Penedesencs. Miscel.lània Penedesenca Vol. I (1978).
- Puigcorbé 1983: Toponímia pre-romana, germànica i aràbiga en l'Alt Penedès. Institut d'Estudis Penedesencs. Miscel.lània Penedesenca Vol. VI (1983).
- Puigcorbé 1987: Toponímia Penedesenca. Assaig etimològic. Vol. II: Baix Penedès-Garraf. Publicació nº 37 de l'Institut d'Estudis Penedesencs.1987.
- Roig i Estradé: Pau Roig i estradé, Masies i paisatge: 208 dibuixos al llapis plom. Museu Balaguer. Vilanova i la Geltrú s/d.
- Roig i Piera: Joan Roig i Piera: Flors i punxes. Ajuntament de Cubelles 1984.
- Talaia: Butlletí de l'Agrupació Excursionista Talaia de Vilanova i la Geltrú -VIII-1969.

- Tous: Joan Tous i Casals i Bartomeu Colominas i Muni: Toponímia del mapa de Catalunya 1:200.000. Editat per la Unió Excursionista de Catalunya en 1981.
- Vidal: Joan Vidal: Les Masies de Cubelles, propietaris i masovers. Programa de Festa Major de Cubelles 1989.
- A.V.B. 1949: Albert Virella i Bloda. Vilanova i la Geltrú. Imatges de la ciutat i de la comarca. Vilanova i la Geltrú 1949.
- A.V.B. 1974: Albert Virella i Bloda, Vilanova i la Geltrú, del mil·lenari de Cubelles al setè centenari de la carta-pobla de Vilanova. Editorial Selecta. 1974.
- A.V.B. 1985: Albert Virella i Bloda: Motius, un costum popular d'antany i d'enguany. programa de la Festa major de Cubelles de 1985.
- A.V.B. 1986: Albert Virella i Bloda. L'accès marítim d'Olièrdola en l'alta medievallitat. Institut d'Estudis Penedesencs. Miscel·lània Penedesenca Vol. IX (1986) pàgs. 19-46.
- A.V.B. 1987: Albert Virella i Bloda. L'honorable Batlle i el seu bastó. Programa de la festa Major de Cubelles de 1987.
- J.V.B. 1968: Joan Virella i Bloda. El castell de Rocacrespa. Butlletí de l'Agrupació Excursionista Talaia de Vilanova i la Geltrú de -V-1968.
- J.V.B. 1970: Joan Virella i Bloda. Riberes del Foix, a Programa de l'Aplec de Tardor de l'Agrupació Excursionista Talaia (-X-1970).
- J.V.B. 1972: Joan Virella i Bloda. Terme de Cubelles. Apunts d'Hidrologia de Garraf VIII. Butlletí de l'Agrupació Excursionista Talaia de Vilanova i la Geltrú -IV-1972.
- J.V.B.: La carretera de Vilanova a l'Arboç. Programa de l'Aplec de Tardor de l'Agrupació Excursionista Talaia (-X-1976).
- X.V.T. (s/d): Xavier Virella i Torras. El terme de Vilanova i la Geltrú, dins de «Coneguem la nostra ciutat». Ajuntament de Vilanova i la Geltrú s/d.

A

- Avella, puig de n':** El trobem esmentat en el s. XVI com «lo puig den Aveya» (Ms. 1593). Un cop es degué perdre el cognom Avella a Cubelles el topònim devia derivar cap a una forma amb un sentit més identificable: l'actual puig de la Vella.
- Abellar, l':** Indret proper a Mars Mortes. Indica un conjunt de ruscs d'abelles que devia haver-hi en aquell lloc o bé és un topònim derivat del cognom Abella, Avellar o Abellar. Aquest topònim apareix ja en 1588: «a mig jorn ab lo camí qui va al aballar y a mars mortes» (Ms. 1588), i apareix amb grafies diferents: «lo camí dit del Albaya» (Ms. 1593).
- Abrecoquer, camp de l':** Documentat a Rocacrespa en 1638 (Avinyó 1973). Abrecoquer és una forma dialectal d'Albercoquer.
- Àlber, camp de l':** Dins del territori de la quadra de St. Pere, «en lo lloc dit lo camp de l'àlber» (Ms. 1593).
- Alberquins, els:** «partida llamada los alberquins» (Ms. 1818 A). Es tracta d'un plural inusual d'albercoquer. Aquest topònim abastava en 1818 un camp plantat amb aquests arbres fruiters i les terres del voltant.
- Almirall, corral de l':** Masia situada al sud del mas Trader. És un nom modern (Avinyó 1973) que deriva del cognom del propietari. Deu correspondre al corral de les Arenes que s'esmenta en el s. XVIII (Ms. 1739). Se'l nomenà també del Filipino (Vidal) pel fet que un masover anà a la guerra de les Filipines. Apareix amb el seu nom actual des del s. XIX (Ms. 1849).
- Alzineta, l':** «partida dicha alsineta» (Ms. 1818 B). És el diminutiu d'Alzina.
- Amploia, l':** Indret situat vora mar i proper al terme de Vilanova. El trobem amb la grafia «l'amploia» (Ms. 1818 a). Pot derivar del peix anomenat amploia o bé per deformació del mot ampolla.
- Animes, pou de les:** Situat al capdavall de la Vila (Avinyó 1973).
- Anton, molí de l':** Avui més conegut per molí de la Palma. Masia a la vora de la carretera del mas Trader. Mn. Avinyó (1973) l'identifica amb el que en el s. XVI era posseït per Joan Prats, que també era anomenat molí d'en Anton

- Antoni, capella de St.:** Capelleta situada a la sortida de Cubelles per l'antiga carretera de Vilanova, ja és esmentada en el s. XVIII (Ms. 1739).
- Arc, l':** Dins el territori de la quadra de Gallifa, «al lloch dit al Arch o a Solanas» (Ms. 1593).
- Arenes, les:** Partida de terra vora la riera de Cubelles, dins l'antiga quadra de Gallifa, ja esmentada en el s. XVI: «al lloch dit les arenas» (Ms. 1593), que per extensió donava nom a una muntanya: «la montanya de les arenes» (Ms. 1593). També donà nom a un corral (Ms. 1739 i Ms. 1818 B) que nosaltres identifiquem amb el de l'Almirall.
- Argilaga, puig de l':** Dins l'antic terme de la quadra de Rocacrespa, on en 1358 s'hi posà un senyal de jurisdicció per ser un dels límits del terme jurisdiccional de Cubelles (Dalmau Editor p 944).
- Argilagar, l':** Partida de l'antic terme de Gallifa ja esmentada en el s. XVI (Ms. 1593).

MOLÍ DE L'ANTON

B

Baix, el molí de: Nom que també rebia el Molí de St. Pere documentat a partir del s. XVIII (Ms. 1739 i 1818 A). Era l'únic molí situat a les terres baixes, al sud de la Vila. Per contraposició a aquest topònim un altre molí era anomenat molí de Sobre.

Baldiri, cal: Masia situada entre el Salze i el corral d'en Conna, vora el terme de Vilanova (Dastis i altres 1984). Sembla que es correspon amb la masia que en 1582 era anomenada mas d'en Pere Pons (Avinyó 1973, p. 68) anomenada avui dia St. Salvador.

Barberana, coma: Esmentada en 1581 (Avinyó 1973 p. 68) i en 1593 (Ms. 1593), estava a la zona propera a Cunit. Pren el nom del propietari de les terres. En 1544 ja s'esmentava «En Barberà de Cubelles (Ms. 1587).

Barberana, torre: En 1593 se l'esmentava com a situada vora el límit de l'antiga quadra de gallifa (Ms. 1593). Malgrat que es tenen referències que en 1375 fou castlà de Cubelles Galceran de Barberà (Dalmau Ed. p. 896) el més probable és que aquest topònim derivi d'un tal «Barberà de Cubelles» esmentat en 1544 (Ms. 1587).

Barceló, mas d'en: En 1593 es capbreuà «lo mas antigament dit d'en Gimet i en après d'en Barceló, i últimament de n'Olivella» Mn. Avinyó (1973 p. 66) l'identificà amb el corral d'en Conna. Creiem que també correspon a aquesta masia el nom de corral d'en Barceló esmentat al s. XVIII (Ms. 1739), i el de mas d'en Pinyana en el s. XVI (Ms. 1593).

Bardisses, les: «lloch dit les bardisses» (Ms. 1593), partida situada al sud-oest de Cubelles, al nord del camí veïnal que menava a Mars Mortes. Del 1591 data la referència següent: «E més reb un delme i primícia de un camp, que del mas den Puisansa, ques diu les bardisses» (Avinyó 1973 p. 76). Tal vegada no es tracta del mateix indret sinó d'un d'homonim proper a Cunit. Una bardissa és un conjunt de plantes espínoses que es fan en marges i paratges incultes (DCVB), també pot voler significar tanca vegetal per limitar un camp.

Baró, cal: Masia situada entre el molí de la Palma i Gallifa (Dastis i altres 1984). Mn. Avinyó (1973 p. 66) indica que potser es correspon amb el mas d'en Lleó esmentat en el s. XVI. El nom de la masia deu derivar del motiu d'algun dels seus propietaris.

Baró, pla del: El trobem ja esmentat en el s. XVIII (Ms. 1739). El s. XIX es constata

l'existència de dues persones amb aquest motiu: «José Prat (a) Baró» i «Francisco Prats, Baró» (Ms. 1849).

Baró, fondo del: Situat a la riba esquerra del Foix, baixa de les immediacions del corral d'en Cona (J.V.B. 1972).

Basses, les: Partida de terra situada entre el mas Xinxola i el mas Guineu (Dastis i altres 1984). Aquest topònim designa embassaments d'aigua naturals o artificials.

Bassó, el: Partida de terra situada al pla de St. Pere, entre la via de ferrocarril i el mar. Els primers esments coneguts de «el Bassó» o «Lo bassó» són del s. XV (A.P.G. MAN. V pàg. 239 i MAN. VI pàg. 37 i 55C, anys 1499 i 1483). Hi ha esments en el s. XVI de «lo stany del bassó» (Ms. 1588 i Ms. 1593). Es tracta d'una de les zones humides costaneres de Cubelles que van ser dessecades. En 1538 ja s'esmenta «un stany dit del bassó» (Ms. 1587), i en 1545 «la bassa del bassó» (Ms. 1587). Aquest topònim apareix en diverses èpoques, des de 1525, amb la simple forma «El Bassó» (Ms. 1587, Ms. 1739, Dastis i altres 1984 i Roig 1984). També apareix indicant una depressió del terreny amb la forma Clot del Bassó des de 1545 (Ms. 1587, Ms. 1739, 1818 A i Roig 1984), o, per extensió, la plana on se situa: «pla del Bassó (Ms. 1818 B).

Batlle, creu del: Antiga Creu situada a la partió dels termes entre Cubelles i Cunit (Ms. 1739 i Ms. 1818 B). Segons comunicació verbal ha desaparegut recentment

Benac, fondo de'n: Situat proper al corral de l'Almirall (Plànol dels polígons del cadastre de rústega de 1988).

Bercoc, cal: Masia prop del molí de la Palma, també anomenada ca l'Albercoc (Dastis i altres 1984). Aquest nom deriva del motiu dels seus propietaris.

Bertran, coma d'en: Situada al límit entre les antigues quadres de Gallifa i de Rocacrespa, al creuament dels camins entre Cubelles i el mas Ricart i Vilanova i l'Arboç, en una zona propera al corral de'n Conna. És esmentada en el s. XVI i a principis del s. XVII (Ms. 1593 i Avinyó 1973 p. 92)

Boïgues, les: Topònim esmentat ja en el s. XV (A.P.G. Man. VI pàg. 82, any 1484) que indica que es tractava de terres que havien estat comunals o bé que eren adobades cremant-hi llenya (D.C.V.B.).

Borges, can: Si bé només hem trobat aquesta casa esmentada en el s. XIX, sota forma castellanitzada de «casa de Borches» (Ms. 1818 A), en el s. XVIII s'esmenta un «torrent del Borges» (Ms. 1739) i en el s. XVI

un Juan Borges posseïa una casa i un corral (Ms. 1593). Com veiem aquest topònim deriva del cognom dels propietaris.

Borrell, plana d'en: Situada entre la carretera i l'antic camí de Mars Mortes, prop del lloc anomenat la Pallissa. En el s. XVIII hi havia un pi que es destacava: pi d'en Borrell (Ms. 1739).

Botigues, les: Situades al prat de St. Pere, vora el mar. Al cadastre de 1739 es relacionen 5 «barracas a la orilla del mar», una d'elles pertanyent a un negociant, dues a pescadors i dues a pagesos. En 1818 es troba esmentat el «camí de las botigas» (Ms. 1818 A). El topònim fa referència a les barraques o magatzems per a guardar eines o mercaderies que freqüentment es construïen a les costes.

Brocard, garrofer d'en: Topònim documentat a darreries del s. XVI. Brocard és un cognom derivat d'un nom propi de persona d'origen germànic. Ja en 1591 es troba esmentat el «camp d'en Brocat» (Avinyó 1973 p. 76) i dos anys després es troben esmentats el «garrofer d'en Brocart» i el «camp dit d'en Brocart» (Ms. 1593).

Bruixa, torrent de la: Nom que també rep l'actualment anomenat torrent del Cementiti (V.C.V.)

Brunet, fondo d'en: A principis del s. XIX apareix documentat el «Fondo d'en Brunet» i «casa Brunet», és a dir Can Brunet (Ms. 1818 B).

Bruno, fondo d'en: Situat prop del forral de l'Almirall (Plànol dels polígons del cadastre de rústega, 1988).

Bumians, coves dels: Probablement és un altre nom de la cova del Trader (Muntaner 1986). Apareix documentat en una còpia del s. XVIII dels límits de Terme de Castellet amb Cubelles (Ms. Trader). No s'ha de descartar que sigui una mala lectura de documents, ja que almenys la lletra inicial és dubtosa en el manuscrit.

C

Cabreta, fondo de la: Situat a la riba dreta del Foix, té el seus inicis als cims del Quinto i la Cogulla, a Rocacrespa. (J.V.B. 1972).

Capdamunt de la Vila, el: Partida de terra que pren el seu nom per la seva relació espacial respecte de la Vila. Apareix esmentada a principis del s. XIX: «partida llamada Cap del mun de la vila» (Ms. 1818 A).

Capella, camp de la: Esmentat a principis del s. XIX (Ms. 1818 B), era posseït per Ventura Vidal, també propietari del mas d'en Pedro. En el s. XVIII es referia a un camp vora la capella de St. Antoni (Ms. 1739)

Capestany: Nom d'una partida de terra en el s. XVI (A.P.G. Man. II pàgs. 265-281, 291 i 299, any 1554). Ja al s. anterior es troba esmentat un «Mas dit de Capestany» (A.P.G. Man. VI pàg. 19, any 1482).

Carbonelles, torrent de: En aquesta forma apareix ja esmentat en el s. XV (A.P.G. Man. VI, pàg. 98, any 1485) i en el s. XVI (Ms. 1593). Baixa des del corral d'en Tort fins a la Vila. Es va mantenir sense variacions fins al s. XVIII (Ms. 1739) i a partir de llavors es troba amb diverses variacions: «Torrent d'en Carbonellas» (Ms. 1818 A) i «Torrent de la Carbonella» (J.V.B. 1972). Podria derivar del cognom Carbonell o de la presència de carbó, per una o altra causa, al seu llit.

Carceret, bassa del: Situada vora els límits de Rocacrespa amb Cunit. Es troba documentat en 1599 (Ms. Trader).

Carrerada, la: Nom d'una partida de terra (Ms. 1818 A). Una carrerada és una camí relativament ample per al pas de bestiar. A Cubelles n'hi havia diverses, la referència més antiga que hem trobat, tot i que deuen ser de temps més reculats, data de 1584: «la carrerada que del camí reial va al Prat de Mar-Mortes» (Avinyó 1973 p. 63).

Carretera, coveta de la: Nom donat a la també coneguda per cova de Rocacrespa. Va ser descoberta en 1969 durant unes obres a la carretera de Vilanova a l'Arboç (Talaia 1969 i J.V.B. 1976).

Carretera, fondo de la: També anomenat de les Tortes (J.V.B. 1972). Està situat a la riba dreta del Foix, entre el mas Trader i el corral de l'Almirall. Antigament hi passava la carretera de Vilanova a l'Arboç (J.V.B. 1976)

Castell, camp del: Esmentat en el s. XVIII (Ms. 1739). El característic edifici del castell donava també nom a les vinyes properes i al vall que l'envoltava.

Castelló, fondo del: Està situat a la riba esquerra del Foix, prop de Rocacrespa (J.V.B. 1972). El nom li vindria donat per les restes medievals situades al cim d'un turonet, al vessant nord del fondo, enfront de Rocacrespa (J.V.B. 1968). Ha estat identificat amb la coma del mas Castellot.

Castellot, coma del mas: Apareix esmentada en 1627 (Avinyó 1973 p. 32). Ha estat identificada amb el fondo del Castelló i s'ha afirmat que «podria correspondre a les ruïnes situades a la part meridional d'aquesta fondalada, sobre el llom ascendent que s'inicia a la carretera (en el retomb de la qual hi ha un petit avenc). Des d'aquestes runes medievals es domina una extensa panoràmica en direcció a la costa». (J.V.B. 1968). A aquestes runes deuen fer referència els esments següents datats en 1593: «un castellot antich que deien volie edificar lo senyor de Rocha Crespa» i «fonaments antichs» que «... ells han oït a dir als vells i antics com lo senyor de Rocacrespa havia volgut allí principiari un castell per veure la mar i lo senyor de Gallifa li féu contrari perquè diuen era en la quadra de Gallifa i així cessà dit edifici». Al plànol de l'Almera consta el fondo del Castellot.

Caus, els: Nom d'una partida de terra al sud de cal Xinxola (Dastis i altres 1984). Apareix ja esmentada en el s. XVIII (Ms. 1739).

Cementiri, clot del: Nom que rep la depressió del terreny que envolta el cementiri. (Dastis i altres 1984).

Cementiri, torrent del: Nom que rep l'antic torrent de Carbonelles (J.V.B. 1972).

Cestrador, mas: Mas venut pel rei Joan I en 1392 a Ferrer de Canet (Dalmau ed. p. 896) Nosaltres l'identifiquem amb el mas Trader.

Cocó de la Portadora, collada del: Situada al límit de terme amb Cunit. Apareix esmentada en 1593 i a principis del s. XIX encara era conegut el «camí del Cocó de la Portadora» (Ms. 1818 A). Un cocó és un petit clot a la roca on s'hi acumula aigua.

Codines, Les: Lloc esmentat en 1532: «en lo lloc nomenat les codines modo se diu Siumella». (Ms. 1587). Codina vol dir capa de terra dura i compacta, mala de treballar, que apareix dins les terres de conreu o davall aquestes. També vol dir clot obert al camp i cobert de volta

de pedra per a recollir-hi l'aigua de pluja que corre per terra o també cocó.

Cogulla, la: Cim situat molt aprop i a l'oest de Rocacrespa (J.V.B. 1972). Vicenç Carbonell i Virella suggereix que fou el que donà el nom a Rocacrespa: «És possible que el nom del poblat vingui de l'avui Turó de la Cogulla, situat sobre mateix de es cases, el qual és molt encrespat, car s'alça dret i bastant punxegut, com una caputxa d'on deu venir l'actual nom». (Dalmau Ed.). Ja documentat en 1631 (Ms. Trader).

Cogullada, la: Indret de localització incerta ja esmentat en 1545. (Ms. 1587).

Coloma, ca la: Nom d'una de les cases que formen el conjunt del molí de l'Anton.

Cols, can: Casa situada a l'oest del Salze, a l'altra banda de la riera. (Dastis i altres 1984).

Coma, fondo de la: Situat a la riba dreta del Foix; baixa des del cim de la Picarola desembocant enfront de can Cucurella (J.V.B. 1972).

Comellarins, els: Topònim derivat de comella, que vol dir coma petita. El trobem esmentat ja en el s. XVI: peça de terra «vulgarment dita comellarins en dit Coll de Lampi» (Ms. 1593), en el s. XIX trobem esmentada la «partida dicha dels comallarins» (Ms. 1818 B), i en el s. XVIII apareix amb una forma alterada: «Camallarins». Existeix un poble anomenat Camallera que forma part del municipi de Saus, prop de Girona.

Comes, mas d'en: Situat cap a Gallifa, apareix esmentat en el s. XV (A.P.G. Man. VI pàg. 116, any 1485).

Comú, el pou del: Situat arran de la Vila. L'esment més antic data de 1591 (Avinyó 1973 p. 60). Degut a que l'aigua és un element vital, Cubelles, com totes les poblacions abans de l'arribada de l'aigua corrent, disposava d'un pou de propietat comunal per a l'abastiment dels seus habitants. Aquest pou existia encara en 1920, quan Mn. Avinyó escrivia la seva «història de Cubelles» (Avinyó 1973 p. 59).

Comú, prat del: S'extenia per la plana al sud de la vila i la carretera. Era de propietat comunal i servia de pasturatge del bestiar de la vila i per a collir-hi joncs. Apareix esmentat amb aquest nom en el s. XIX (Ms. 1818 A).

Cona, la: Partida de terra esmentada en el s. XVIII (Ms. 1739). Deu derivar del cognom Cona o Conna.

Cona, corral d'en: Masia propera al Mas Trader. Pren el nom del cognom Cona, que s'hauria d'escriure Conna. El trobem esmentat a principis del s. XIX (Ms. 1818 A), anys en que diversos habitants de Cubelles duïen aquest cognom. és freqüent el cas de masies que tenen el seu origen en un corral i la caseta del pastor adjunta. Mn. Avinyó l'identificava amb l'antigament anomenat mas de n'Olivella (Avinyó 1973 p. 66), el qual s'havia nomenat anteriorment d'en Gimet i d'en Barceló, i posteriorment d'en Pinyana.

Cortons, els: Nom de la partida de terra formada per parcel·les petites on els habitants de la Vila hi tenien les hortes. En el cadastre de 1739, on trobem el primer esment del topònim, si bé amb la forma en singular «curtó», hi ha relacionades 29 finques, una al costat de l'altra, sota el nom de «Curtó» i 2 més sota el de «Quartó». Curtó és una variant dialectal de quartó. A principis del s. XIX ja trobem documentat el topònim col·lectiu: «porsiones de tierra vulgarmente llamados cortons a la parte de las hortas» (Ms. 1818 B). El quartó era una mesura de superfície que pel que deduïm equivalia a una octava part del jornal de terra, almenys a Cubelles, ja que variava segons la comarca.

Costa, mas d'en: En el s. XVI trobem esmentada una peça de terra vora aquest mas (Ms. 1593). Ja en el s. XV se'l troba amb la denominació de mas d'en Costa o de la Costa (A.P.G. Man. IV pàg. 138 a, any 1456, Man. V pàg. 24 a, any 1454; Man. VI pàg. 13 c, any 1480).

Cova, fondo de la: Neix prop del límit del terme amb Castellet i després d'unir-se amb altres dos forma el del Trader (J.V.B. 1972).

Creu, la: creu de pedra situada a l'entrada de la Vila que fou destruïda en 1936. Els primers esments són del s. XV, seguits d'un de l'any 1524 (Avinyó 1973 ps. 59 i 106). En 1545 se la denomina «la creu de la Vila de Cubelles» (Ms. 1587) i en 1585 (Avinyó 1973 p. 59) i 1588 (Ms. 1588) «la Creu de Cubelles».

Creueta, la: Situada a l'antiga quadra de Rocacrespa. L'única referència coneguda és del s. XVIII (Ms. 1739).

Cubelles: Si bé s'atribuï al Cubelles de la costa penedesenca un esment, datat l'any 973 d'un avinya situada «in territorio Barchinonense in terminio de Cubellas» (Vegeu A.V.B. 1974 p. 13 i ss), després dels estudis de Francesc Carreras i Candi (Geografia General de Catalunya, vol. II: La ciutat de Barcelona), i de Gaspar Feliu Montfort hem

creure que aquest document feia referència a un indret del mateix nom situat a Les Corts de Sarrià, prop de Barcelona. De tota manera l'antiguitat mil·lenària del topònim Cubelles ens ve documentada en el document de venda del Castell de Castellet datat l'any 977 (Cartulari de St. Cugat del Vallès Vol. I pàg. 101).

Aquest topònim donà nom al castell, a la parròquia, a la vila i a la riera. Cubelles, com a vila costanera que és, consta ja als portolans de les darreries del s. XIV (Colomer). Durant el s. XII almenys 3 cavallers van dur el cognom de Cubelles (Dalmau p. 93 i A.V.B. 1974 p. 94-95). Vilanova s'anomenà de Cubelles fins l'any 1768 en què per decret del Real Acuerdo passà a anomenar-se Vilanova i la Geltrú. (Coroleu p. 212).

Sobre l'etimologia i significat del topònim Cubelles han tractat diversos autors (Balari, Moreu Rey 1982 i Puigcorbé i Tico 1978 i 1987). El seu sentit seria clot o concavitat a la terra, sepultura o bé recipient per contenir aigua o oli. Sigui quin sigui el sentit concret que correspongui tots semblen relacionats amb les restes del jaciment romà localitzat al davant mateix del castell (Vegeu Cubelles: sis mil anys d'història, al Programa de Festa Major de Cubelles de 1987. Josep i Magí Miret i Mestre).

CUBELLES

Cucurella, molí d'en: Casa tocant a la carretera de Castellet, poc més amunt de Rocacrespa. Va ser enderrocat en 1970 (Butlletí de l'Agrupació Excursionista Talaia -V-1970). Antigament havia estat anomenat molí d'en Rovirosa. Pren el nom del cognom dels seus propietaris. A principis del s. XIX s'esmenta un Josep Cucurella de Cubelles (Ms. 1818 A), i força abans, en 1676, un Pere Cucurella.

Cucurella, mas: És la masia situada més al nord de Cubelles, entre la carretera de Castellet i la riera. Entre 1590 i 1591 ja s'esmenta una «viuda Cucurella» (Avinyó 1973 p. 65).

D

Dama, coma d'en, o d'en Danna: Esmentada a darreries del s. XVI (Ms. 1593)
«Coma d'en Dama i d'en Marti». Era posseïda per Bartomeu Rovira.

Daura, coma d'en: Situada a Gallifa, és esmentada, com l'anterior a les darreries del s. XVI. Tal vegada es tracti de la mateixa coma, ja que era posseïda per Bartomeu Rovira, però amb un nom de grafia incorrecta en un dels dos casos. «... i a tremuntana amb la muntanya dita la Coma d'en Daura» (Ms. 1593).

Daurada, costa: Nom que ha rebut moderadament la costa al sud de Barcelona inclosa la de Cubelles.

E

- Eres, les:** Topònim que ja trobem esmentat a principis del s. XIX (Ms. 1818 A). Estaven en un terreny actualment urbanitzat, vora la vila, a la part sud (Dastis i altres 1984).
- Espitlles, la pineda de n':** En 1475 apareix esmentada «la pineda d'en Spilles» (Ms. 1587).
- Estaper, molí de l':** Masia situada al nord-oest de Gallifa. A principis del s. XIX ja trobem uns Estaper a Cubelles (Ms. 1818 A). Mn Avinyó l'identifica amb el que en el s. XVI rebé els noms de mas d'en Fuster, mas de na Fustera o molí d'en Fuster (Avinyó 1973 p. 66 i 96).
- Estoreta, l':** Partida de terra situada a l'antiga quadra de Rocacrespa, a l'oest del salze, a la riba dreta del Foix. Apareix documentada ja en el s. XVIII (Ms. 1739). Aquest topònim podria derivar d'estora; n'hi havia que es feien de palma, matèria que antigament s'explotava i treballava a la comarca. Un altre possible origen del topònim podria estar relacionat amb l'estora de les moles o riscla de les moles de molí que és una peça de fusta flexible que, doblegada fins a unir-se els dos extrems, constitueix un cercle que serveix de caixa a les moles del molí fariner per evitar que la farina s'escampi pels costats» (D.C.V.B.). De fet, malgrat que aquest topònim l'hem registrat amb la grafia «estoreta» amb que també el trobem en dates recents (Dastis i altres 1984), creiem que la grafia correcta és l'Astorera, que derivaria d'Astor, ocell carnívor de la família dels aquílids.

F

Femers, els: Partida de terra situada vora l'antic corral de la vila on s'hi devien abocar els fems del bestiar del comú. Apareix esmentat en el s. XVIII (Ms. 1739).

Ferreres, les: Documentat en el s. XV (A.P.G. Man. VI pàg. 181, any 1488).

Figuera d'en Creu, la: Situada vora mateix de la tèrmica (Dastis i altres 1984).

Figuerat, el: Mn. Avinyó el trobà documentat en el s. XVI i el situà prop del Bassó (Avinyó 1973 p. 66). També apareix esmentat en 1636: «en lo lloch dit lo camp del Figuerat» (Ms. 1650).

Figueretes, camí de les: Camí que de Cunit devia anar a Gallifa. En 1593 trobem: «Camí de les Figueretes prop lo pou antic de Gallifa» (Ms. 1593) i en 1818 s'esmenta una peça de terra al Pou de Cunit que confronta amb el «Camí de las figueretas» (Ms. 1818 A). Cal tenir present que fins al segle XVII fou freqüent el cultiu de figueres en forma de figuerars, és a dir acumulades en un mateix indret, mentre que posteriorment les figueres es troben com a arbres aïllats.

Filipino, cal: Nom que també va rebre el corral de l'Almiral pel fet que un masover havia estat a la guerra de les Filipines (Vidal).

Flores, fondo d'en: El trobem ja esmentat a principis del s. XIX (Ms. 1818 B). Baixa des de puig Salvi fins al riu Foix (J.V.B. 1972).

Foix, riu: De fet des del s. XVI fins al XIX el trobem esmentat amb la denominació riera de Cubelles (Ms. 1593, 1739, i 1818 A). Fins en dates recents el nom de riu Foix no s'ha traslladat aiguës avall per con-viure amb la denominació de riera de Cubelles (A.V.B. 1949 p. 213), la qual tendeix a desaparèixer. La cartografia i les actuacions oficials han propiciat el canvi de nom. Joan Coromines, Manuel de Montoliu, Moreu Rey (1982 p. 111), Puigcorbè (1983 i 1987) i I. M^a. Muntaner i Pasqual (1988) han tractat sobre aquest topònim. Seguint, però, aquest darrer autor, que és el que n'ha fet un estudi més aprofundit, direm que riu Foix vol dir riu enfondit, excavat, enfonsat, característica que és ben palesa a la seva capçalera.

Folc, l'«empeño» d'en: A principis del s. XVIII existien dues peces de terra con-

gudes sota l'apel·latiu «el empeño de Folch» (Ms. 1739). La grafia castellanitzada usada en el cadastre i la possible alteració del topònim no ens permeten desxifrar-lo amb seguretat. Probablement es tracta d'unes terres que deurién haver estat empenyorades. Folch era un cognom freqüent a Cubelles (Ms. 1739 i Ms. 1818 A).

Fondo, el: Partida de terra esmentada a principis del s. XIX (Ms. 1818 A). Fondo és una forma dialectal de fondal.

Fondos, els: Partida de terra que designa el conjunt de fondos que més avall s'uneixen per formar el de les Tortes (Dastis i altres 1984).

Fonolloses, les: En el s. XV es troba esmentat un mas d'en Pometa de «les fanolloses» (A.P.G. Man. V pàg. 44, any 1459). Indica un indret amb abundància de fonolls o d'una planta semblant anomenada fonollosa.

Fontana, la muntanya d'en: L'únic esment data de principis del s. XVIII (Ms. 1739).

Forn, el: Apareix esmentat en el document de dotació de St. Miquel d'Olèrdola a les darreries del s. Xè. Muntaner (1986), seguint Coromines, creu que significa cova i l'identifica amb la del Trader.

Frare, fondo del: Fondo situat a la riba esquerra del Foix, més avall de Rocacrespa (J.V.B. 1972). Frare era el motiu d'una de les branques de la família Roviroso. Aquest motiu el trobem documentat als s. XVII i XVIII (Ms. 1739 i Avinyó 1973 p. 93).

Fuster, mas d'en: Els pubills Fusters de Gallifa posseïen en 1593 el «Mas Fuster» o «lo Mas de Fuster». Avinyó (1973 p. 66 i 96) l'identifica amb el molí d'en Fuster que també apareix documentat en el s. XVI i opina que es correspon amb l'actual molí de l'Estaper. En 1627 i 1630 encara hi ha un esment del mas de na Fustera (Avinyó 1973 p. 92 i 96).

Fuster, molí d'en: Avinyó (1973 p. 66) el trobà documentat en el s. XVI i l'identifica amb el mas d'en Fuster i l'actual molí de l'Estaper. Vicenç Carbonell i Joan Virella acceptaren aquestes identificacions (Carbonell 1968).

G

Gallifa: Aquest topònim apareix esmentat des de l'any 1100 (A.V.B. 1974 p. 64). La seva etimologia és obscura o com a mínim discutida, ja que són diverses les interpretacions que se'n fan. per Alcover-Moll (D.C.V.B.) Gallifa deriva probablement d'un nom personal germànic que podria ser Walefrid o Wilefrid, mentre que per Coromines es tracta d'un topònim àrab, d'un nom masculí musulmà o mossàrab (Coromines Vol. I pàg. 25), i d'altres autors l'han cregut cèltic (tal i com recull Moreu Rey 1982 p. 147 si bé expressant fortes reserves). V.C.V. i J.V.B., i A.V.B. (1974 p. 66) es decanten per creure que és un antropònim que es derivaria de l'assentament a Cubelles de membres del llinatge Gallifa ja esmentats en el s. XI en documents de la comarca. Cal tenir present que hi havia un lloc del mateix nom prop de Sta. Creu d'Olodre (a la comarca del Barcelonès) (Carbonell 1969), que hi ha un poble d'aquest nom al Vallès Occidental, així com també un caseriu d'aquest nom al municipi de Mont-ras (al Baix Empordà) (D.C.V.B.) i també un topònim idèntic a Les Masies de St. Hipòlit (a l'Osona) (Tous). Caldria localitzar nova documentació del s. XI per saber l'antiguitat i origen concret del topònim a Cubelles. Per altra banda creiem que la grafia Gallissà localitzada per alguns autors en documents del segle XIV deu ser resultat d'un error o confusió més que no pas una variant o forma antiga del topònim (Avinyó 1973 p. 96).

Gallifa, quadra de: Si bé el seu origen ha de ser anterior, no la trobem esmentada fins al fogatge de 1365-70 (Dalmau Ed. p. 896).

Gallifa, castell de: Apareix esmentat per primer cop en 1564 (Carbonell) però hem de creure que l'origen de la fortalesa ha de datar del s. XI. Les escadusseres restes que hi ha al cim de la muntanyeta de Gallifa deuen ser el que en queda.

Gallifa, masia de: A finals del s. XVI trobem documentat a Andreu Lleó pagès del Mas de Gallifa (Ms. 1588).

Gallifa, torrent de: «lloch dit lo torrent de Carbonelles o de Gallifa» (Ms. 1593).

Gallifa, muntanya de: A finals del s. XVI trobem: confronta «ab la montanya de Gallifa» (Ms. 1593).

- Gallifa, molí de:** Amb aquest nom era conegut el molí posseït pel moliner Joan Prats en el s. XVI. En capbrevar-lo en 1593 el descriu de la següent manera: «un molí fariner antigament ab dos moles molents y ara tant solament ab una mola molent, ab son cup, bassosa, rech, regalosa y ab tots sos forniments y aparatos per molrer. Lo qual molí, bassa i rech afronta a totes parts ab las honors de Andreu Lleó». (Ms. 1593). Del mateix document són els esments: «lo molí de dita quadra de Gallifa» i «fins al rech del molí de Gallifa». L'hem d'identificar amb el molí de l'Anton o de la Palma.
- Garnella, la:** Topònim d'etimologia desconeguda, situat al nord del mas Trader al mapa d'Almera.
- Gendre, mas d'en:** A finals del s. XVI era posseït per Pere Font «del mas d'en Gendre de la quadra de Gallifa» (Ms. 1593).
- Gener, costa d'en:** Partida situada prop del terme de Cunit. Apareix esmentada a principis del s. XIX: «Costa del chane». A mitjan s. XVIII existia a Cunit «Can Janer» (Avinyó 1973 p. 86).
- Genet, cal:** Casa situada vora el Mas d'en Pedro (Vidal).
- Gibert, mas d'en:** Documentat en el s. XVI (Ms. 1593). També en el s. XVIII existia el «Fondo d'en Gibert» (Ms. 1739).
- Gimet, mas d'en:** Apareix esmentat en el s. XVI (Ms. 1593), època en que trobem documentats un Andreu Gimet i un Bartomeu Gimet del Pou. Va ser anomenat posteriorment d'en Barceló, de n'Olivella i d'en Pinyana. Deu ser l'actual corral d'en Cona (Avinyó).
- Gorbs, el:** Nom de partida de terra documentada en 1638 (Avinyó). Potser es correspon amb les peces de terra que posteriorment apareixen anomenades «el Gurbí» (Ms. 1739 i 1818 B).
- Gorreta, mas:** Documentat en el s. XVIII i principis del XIX (Ms. 1739 i 1818 B).
- Gran, camp:** Nom que rebia una peça de terra situada a la quadra de Gallifa en el s. XVI (Ms. 1593).
- Gran, fondo:** És una ramificació del de Castelló, vora Rocacrespa (J.V.B. 1972).
- Granell, can:** Masia situada al nord de Cubelles, abans del molí de la Palma. Ja ens apareix documentada a principis del s. XIX: «Casa Granell de la Cínia» (Ms. 1818 B). A voltes és anomenada Cal Granell (Roig i Piera p. 110, i Dastis i altres 1984) o mas Granell. Mn. Avinyó

opinava que la casa Lleó del Mas, esmentada en el s. XVI calia identificar-la amb can Granell o cal Baró (Avinyó 1973 p. 60).

Grec, camp del: Topònim documentat en el s. XVIII (Ms. 1739). Cal pensar que aquest nom li venia de la varietat de vi i de raïm, probablement la malvasia, coneguda antigament amb el nom de grec (D.C.V.B.). En 1525 ja trobem esmentada a Cubelles «la vinya del Grech» i «lo grech de dit Boscha» (Ms. 1587), fent referència a les propietats que posseï al terme de la vila el famós literat Joan Boscà i d'Almogàver.

Grec de Gallifa, serra del: Estava situada al límit entre Gallifa i Rocacrespa (M.s. Trader)

Gri, fondo del: (o d'en Gari). Fondo situat a la riba esquerra del Foix, prop del mas Trader (J.V.B. 1972).

Guasc, mas d'en: Masia que apareix amb aquest nom en el s. XV (A.P.G. Man. V, pàg. 189 b, any 1475).

Guineu, mas de la: Masia situada entre el mas Xinxola i el mas d'en Pedro. Ens apareix amb aquest nom ja des del s. XVIII (Ms. 1739 i Ms. 1818 A), si bé hem trobat variants: «Ca la Guineu» (Ms. 1818 B) i Mas Guineu (Ms. 1739, Roig i Piera, i Dastis i altres). Probablement prové d'un motiu dels seus estadants.

H

- Horta, l':** Ja apareix documentada en el s. XV (A.P.G. Man. V pàg. 211 b, any 1475). Dues referències del s. XVI ens la situen prop de Gallifa (Ms. 1593).
- Hortes, les:** Partida molt propera a la vila a la banda nord-oest (Dastís i altres 1984). Ja es troba esmentada en el s. XVI (Ms. 1593). Era una plana fragmentada en diverses parcel·les o cortons.

L

Lampí, coll de: Situat dins la quadra de Gallifa (Ms. 1593).

Lleó, sínia d'en: A principis del s. XIX es troba documentada «la Sínia del Llaho» (Ms. 1818 A). Deriva d'un cognom freqüent a Cubelles. En 1563 s'esmenta un Bartomeu Lleó (Avinyó 1973 p. 66), en el mateix s. XVI trobem un Andreu Lleó (Ms. 1593) i en 1818 un Joan Lleó (Ms. 1818 B).

Llevadius: Nom d'una peça de terra en el s. XVIII (Ms. 1739).

M

- Macabeu:** Nom d'una partida de terra a principis del s. XIX (Ms. 1818 A). Segurament deriva de la mena de cep que rep aquest nom.
- Mal Pas, el:** Partida de terra documentada a partir del s. XVIII (Ms. 1739 i 1818 A), situada a l'indret on l'antic camí de Vilanova a l'Arboç travessava la riera per seguir cap al corral de l'Almirall; estava a la riba esquerra del Foix i a la seva vora passava el rec dels molins.
- Mar, camí de:** Nom que rebia el camí que de la vila anava fins la mar (Ms. 1818 A).
- Maria, torrent de Sta.** Ja documentat en el s. XV (A.P.G. Man. V pàg. 8 B, any 1458), apareix també en el s. XVI i posteriors (A.P.G. Man. II pàg. 217, any 1557; Avinyó 1973 p. 76, Ms. 1739 i B. de l'A.E. Talaia - II-1970). Neix en terme de Vilanova, però tota la seva part final coincideix amb el límit de terme entre Cubelles i Vilanova. El seu nom devia ser motivat pel fet que en bona part del seu recorregut, aigües avall, era visible al recte l'església de Sta. Ma. de Cubelles.
- Marrades, les:** Nom que en l s. XVIII rebia una peça de terra i un fondo que limitava amb el terme de Castellet, al nord del mas Trader (M.s. 1739 i M.s. Trader).
- Mars Mortes:** Zona actualment dessecada situada a la plana entre la carretera i la via de ferrocarril. El seu nom deriva des aigües estancades que es formaren a la plana litoral amb el moviment de la línia de la costa. El primer esment conegut data de l'any 1350 (G.G.C.C. p. 270). La difícil pronunciació ha motivat la freqüent alteració d'aquest topònim. El retrobem documentat en 1545 (Ms. 1587) i en dates posteriors fins a l'actualitat (Ms. 1588, Ms. 1593, Ms. 1739, Ms. 1818 A, i Roig i Piera). Una carrerada duia al prat de Mars Mortes per tal de fer-ne ús com a zona de pastures.
- Martí, coma d'en:** Situada a la quadra de Gallifa, prop del límit amb la Rocacrespa. És esmentada en el s. XVI (Ms. 1593). També rebia el nom de coma Martina.
- Martina, coma:** Anomenada també coma d'en Martí, deriva del cognom del seu propietari. Apareix esmentada en els. XVI (Ms. 1593).
- Martinenca, la:** Indret mencionat en un document de 1611 segons esmenta Vicenç Carbonell i Virella a la Rev. Gran Penedès nº 9 (-IV-1988).

- Mata, camí de la:** A principis del s. XIX trobem l'esment d'una «finca a las razas que afronta ab lo camí que deyan de la Mata» (Ms. 1818 B).
- Mata, molí de la:** Estava dins les terres del mas Trader. En 1588 ja estava arrunat (Ms. Trader).
- Millera, la:** Partida de terra situada al sud-est de la Vila, vora la via del ferrocarril (Dastís i altres 1984). Significa camp plantat de mill.
- Mina, fondo de la:** Va a parar al del Castelló, a Rocacrespa (J.V.B. 1972). Té aquest nom degut a què hi passa la conducció d'aigua cap a Vilanova.
- Molinant, camí:** Nom que rebien diversos camins del Terme que s'adreçaven cap algun molí (Ms. 1818 B).
- Moliner, camí:** Nom que van rebre diversos camins que arribaven fins a algun molí. El primer esment data de 1443: «...ab lo camí nomenat moliner...» (Ms. 1587) i s'en troben fins al s. XIX (Ms. 1593, A.P.G. Man. II pàg. 269, Ms. 1739 i Ms. 1818 B).
- Mont-Calvari:** Petita muntanya a l'est del cementiri. La trobem esmentada a partir del s. XVIII (ms. 1739, Ms. 1818 A, Dastís i altres 1984).
- Muller, camp de la:** Nom que rebia una peça de terra en 1591: «...un camp den Joan Rossa, ques diu lo camp de la muller...» (Avinyó).

MONT-CALVARI

N

Nesprells, pineda d'en: La trobem esmentada en el s. XV (A.P.G. Man. V pàg. 192 B, any 1456).

Nina, puig de la: Vicenç Carbonell i Virella el trobà documentat en el s. XVI. Està situat a la patiό entre Cubelles i Castellet (Rev. Gran Penedès nº 12 - XII - 1988).

Noguers, els: Nom que rebia una peça de terra a principis del s. XIX: «... finca que disen dels noguers...» (Ms. 1818 B).

Nou, el molí: Esmentat a partir de principis del s. XIX (Ms. 1818 A, i Dastis i altres 19847. Està situat a la riba esquerra del Foix, a l'est del corral d'en Cona.

Olier, pou d': Esmentat ja en 1545 (M.s. 1587). Almera, en el seu mapa de les darreries del s. XIX situa un «pou de l'Oli».

Olier, puig d': Apareix esmentat en el s. XV (A.P.G. Man. IV pàg. 171a, any 1457). Aquest topònim deu estar relacionat amb el del «pou Dolier».

Olivella, mas de n': Se n'han trobat esments de les darreries del s. XVI (Avinyó 1973 p. 68 i Ms. 1593). Mn. Avinyó era del parer que es corresponia amb l'actual corral d'en Cona (Avinyó 1973 p. 66). Abans s'havia dit successivament d'en Gimet, d'en Barceló i d'en Pinyana.

Oliveres de Gallifa, les: En el s. XVI apareix documentat: «... al lloch dit les oliveres de Gallifa...» (Ms. 1593).

Olla, fondo de l': Fondo que baixa des de prop de Vilaseca fins al fondo de la Carretera (J.V.B. 1972). Al mapa d'Almera hi consta el «Fondo mas d'Olla.»

Olla, mas de l': Antiga masia situada al nord-oest del terme. N'hi ha referències prou antigues (A.P.G. Man. II pàg. 45 B, any 1416 o 1516) seguides d'altres de la darrerria del s. XVI: «un mas vulgarment dit lo Mas de la Olla» (Ms. 1593). Vicenç Carbonell documenta en 1593 el «Mas d'en Olla» (Rev. Gran Penedès nº 12 - XII - 1988). Malgrat que 1818 trobem les grafies «Mas de n'oya» i «Mas d'en Holla» (Ms. 1818 A i B), Olla no és pas un cognom, per tant la grafia correcta és mas de l'Olla. Vicenç Carbonell l'identifica amb unes runes properes al mas Trader (But. A.E. Talaia, I-III-1989, pàg. 20).

P

- Pallissa, la:** Partida de terra propera al camp de futbol (Dastis i altres 1984). En 1818 (B) trobem esmentat un «campo de la pajisa», sense que puguem assegurar que es tracti del mateix indret.
- Palma, molí de la:** Masia situada entre can Granell i cal Baró. Aquest nom tendeix a substituir l'anterior: molí de l'Anton (Roig i Piera p. 16). Segons Mn. Avinyó és el molí que en el s. XVI posseïa Joan Prats (1973 p. 61).
- Parellada, la:** Topònim ja esmentat en el s. XV (A.P.G. Man. V pàg. 35, any 1459). Una parellada era l'extensió de terra que podien llaurar un parell de bous en un dia (D.C.V.B.). N'hi ha esments posteriors (Avinyó).
- Parellades, les:** Ja es troben documentades en el s. XV (A.P.G. Man. V, pàg. 155, any 1483, i Man. VI pàg. 95b, any 1484). Una partida d'aquest nom estava situada dins la quadra del priorat de St. Pere (Ms. 1593).
- Passada, la:** Partida de terra documentada en el s. XVI (Ms. 1593), situada on l'antic camí de Vilanova a l'Arboç travessava la riera, prop del corral de l'Almirall.
- Pau, St.:** Capella prop de Gallifa que també dona nom a una serra. L'edificació actual, lamentablement en runes, data de les darreries del s. XVIII. Però les referències de la seva existència són anteriors. Creiem que el seu origen deu ser medieval. En 1603 (Avinyó 1973 p. 6) es troba la referència: «y si la iglesia o ermita de Sant Pau se tornara edificar...», i se sap que en 1630 ja havia estat construïda (idem). La referència més antiga que hem trobat data de les darreries del s. XVI, si bé es tracta d'un esment indirecte: «Serra de Sant Pau» (Ms. 1593).
- Pedregar, el:** Partida de terra a Rocacrespa esmentada en el s. XVII (Avinyó 1973 ps. 92 i 93).
- Pedrisses, les:** Nom que rebia una partida d'erm i roques en el s. XVIII (Ms. 1739).
- Pedro, mas d'en:** Masia situada vora el límit de terme amb Cunit, vora la carretera general, a la seva banda nord. La trobem documentada amb aquest nom des del s. XVIII (Ms. 1739 i Ms. 1818 A). En 1582 ja es troba documentat un Antoni Pedro (Avinyó 1973 p. 59).

- Pere, molí de St.:** Les seves ruïnes es podien veure fins fa poc a la riba esquerra del Foix, al sud de la vila (J.V.B. 1970). Sembla que cal identificar-lo amb el molí situat a les Ribes que en 1220 donà a l'església de St. Pere el cavaller Ramon de Montoliu (Ms. 1587). En 1502 ja apareix el topònim «Molí de Sant Pere» (Ms. 1587). També rep el nom de Molí de Baix.
- Pere, mota de St.:** Petita elevació de terra on s'hi bastí el Priorat de St. Pere. Està situada a la desembocadura del Foix, a la riba dreta. Mota designa una elevació de terra i pedres de forma circular. Aquest topònim el trobem a partir del s. XVIII (Ms. 1739 i Ms. 1818 A).
- Pere, pla de St.:** Plana costanera situada a la riba dreta del Foix. Apareix esmentat des de les darreries del s. XVI (Ms. 1588).
- Pere de Cubelles, priorat de St.:** Ja apareix esmentat en 1205 (G.G.C.C. p. 269). Estava situat a la desembocadura del Foix, a la riba dreta. Les seves restes van ser arrunades en construir un xalet dalt de la Mota. De les darreries del s. XVI són els esments següents: «de Cubelles al monestir de Sant Pere» (Ms. 1588) i «lo camí qui va del dit lloch de Cubelles a la Iglésia de dit Priorat» (Ms. 1593).
- Pere, punta de St.:** Situada a l'extrem de la desembocadura del Foix. Ja apareix en un plànol de la costa datat en 1786 (Colomer p. 81).
- Pereres, camp de les:** Esmentat a principis del s. XIX (Ms. 1818 a).
- Pinyana, mas d'en:** Apareix esmentat en el s. XVI (Ms. 1593). Havia estat anomenat anteriorment d'en Barceló i d'en Gimet. Deu ser l'actual corral d'en Conna (Avinyó).
- Plana, la:** Nom d'una peça de terra en el s. XVIII (Ms. 1739).
- Plana, mas la:** Se l'esmenta en el s. XV (A.P.G. Man. V pàg. 24 a, any 1454).
- Planes, les:** Partida de terra situada entre la riera i mas Xinxola. Apareix documentada ja en el s. XVI (Ms. 1593), i fins l'actualitat.
- Pleta, la:** Nom d'una partida de terra a principis del s. XIX (Ms. 1818 A).
- Pometa, mas d'en:** Se l'esmenta en el s. XV (A.P.G. Man. V pàg. 44, any 1459).
- Pont, camp del:** Nom que rebien en el s. XVIII diverses peces de terra situades vora el pont que hi havia sobre el riu Foix (Ms. 1739).
- Pontet, el:** Partida de terra tocant la riera, més amunt de Cubelles. Es troba documentat ja en el s. XVIII (Ms. 1739).

Prat, el o Prat de Cubelles: Partida de terra situada entre la carretera general i el mar a la part de cap a Cunit. Ja apareix esmentada en el s. XVI (Ms. 1593). Com a mínim una bona part d'ell era posseït pel comú de Cubelles.

Prats, mas: Se l'esmenta en el s. XVI (Ms. 1593), i era posseït per Amador Prats. Es tracta d'una masia diferent de l'actual molí de la Palma, el qual havia estat propietat en aquells temps de Joan Prats.

Professó, camí de la: Nom que rebia en el s. XVII un dels camins del terme el qual devia ser recorregut en les freqüents professons a l'aire lliure que es feien segles enrera (Ms. 1739).

Pujol, mas del: Documentat a les darreries del s. XVI (Ms. 1593), era posseït per Andreu Lleó del Mas i prenia el nom de la muntanya o pujol que hi havia a la seva part nord. Mn. Avinyó dubtava entre identificar-lo amb cal Baró o can Granell (Avinyó 1973 p. 66), si bé nosaltres ens decanem per la primera d'aquestes masies.

Pujol, molí d'en: Se l'esmenta en el s. XV (A.P.G. Man. IV pàg. 155 a, any 1456).

Pujol, muntanya del: Se la documenta en el s. XVI (Ms. 1593).

ERMITA DE SANT PAU

MOTA DE ST. PERE

Q

Quadret, maset d'en: Se l'esmenta en el s. XVIII; estava situat a la quadra de Rocacrespa (Ms. 1739).

Quintal, el: Partida de terra vora la carretera de Vilanova a l'Arboç, prop de Rocacrespa (V.J.B. 1968). Quintal vol dir pedra grossa i quintà camp immediat a una masia. En aquesta partida hi ha les runes d'una edificació.

Quintanes, les: Partida de terra situada arran mateix de la Vila (ms.1877). Quintana és el tros de terra immediat a una casa.

Quinto, turó del: Muntanya situada a l'oest de Rocacrespa (J.V.B. 1972).

R

- Ral o Real, camí:** Nom que rebien els antics camins que travessaven el terme de Cubelles en direcció Barcelona-Tarragona i cap a l'Arboç. Amb aquest nom se'ls esmenta ja en 1531 (Avinyó 1973, pàg. 60). Rep encara en el present aquest nom la part de l'antic camí de Barcelona a Tarragona que es conserva pel fet de no coincidir amb l'actual carretera (Dastis i altres).
- Rases, les:** Partida de terra situada vora mar a tocar del terme de Vilanova, que trobem esmentada a partir del s. XVIII (Ms. 1739, Ms. 1818 A, i Dastis i altres 1984). El topònim fa referència a uns solcs que es devien haver fet al terreny per evitar que l'aigua s'hi entollés o per dessecar-lo.
- Realenc, el:** Nom que rebia la part del terme de Cubelles que restava directament sota l'autoritat reial, és a dir la no compresa en les quadres de Gallifa, Rocacrespa i St. Pere. Només n'hem localitzat esments en el s. XVI: «és en lo realench de Cubelles» (Avinyó 1973 p. 77) i «al lloch dit lo realench» (Ms. 1588).
- Rec, el:** De recs de molins ja n'apareixen esmentats en el s. XVI (Ms. 1593). Rebia aquest nom per antonomàsia, almenys en el s. XVIII (Ms. 1739), el que conduïa les aigües del Foix fins a les hortes de vora la vila.
- Rector, coma del:** Nom d'una partida de terres on al s. XVI el rector de Cubelles recaptava uns drets als qui cultivaven els camps (Avinyó 1973, pàg. 76, referència de 1591).
- Rectoria, camp de la:** Nom que en el s. XVIII rebia una peça de terra molt propera a la vila (Ms. 1739).
- Remigi, fondo d'en:** Està situat a la riba dreta del Foix, baixa del Puig Salvi (J.V.B. 1972).
- Resclosa, la:** Situada a Rocacrespa. Fa referència a una paret edificada a la riera per acumular aigua i desviar-la cap aun rec de molí. En el s. XVII s'esmentà una «peça de terra dita la resclosa» (Avinyó 1973 p. 92).
- Retomb, avenc del:** Situat vora la carretera de Vilanova a l'Arboç, en les immedia-

cions de Rocacrespa. Va aprèixer en 1960 en fer obres a la carretera. El nom li va posar el Grup Espeleològic de l'Agrupament Excursionista Talaia (J.V.B. 1976).

Ribes, les: Topònim esmentat l'any 1220 (Ms. 1587). Devia estar situat on era el molí de St. Pere. Fa referència a les terres situades vora la riera.

Ricreu: Amb el nom de «Rich Creu» s'anomenava en el s. XVI una coma, una serra i una collada (Ms. 1593). L'etimologia d'aquest topònim és desconeguda, fet que causa que la seva grafia i pronúncia sigui diversa: «Arricreu» (Ms. 1739 i 1818 A i Ms. Trader de 1733), Ricreu (Ms. 1818 A i Dastis i altres). Vicenç Carbonell (1989-3) propugna la grafia tardana: Arricreu, opinió que no compartim ja que probablement de dir: «..de Ricreu» es passà a dir «d'Arricreu».

Riera, la: Nom amb que únicament era conegut a Cubelles el que en l'actualitat es tendeix a denominar exclusivament riu Foix. La cartografia i la toponímia oficial han jugat un paper molt important en la substitució del topònim la Riera per riu Foix. La trobem esmentada amb el nom de la Riera des de principis del s. XVI (Ms. 1587, Ms. 1588, Ms. 1593, Ms. 1739, Ms. 1818 A). A voltes apareix documentada amb el nom sencer «la riera de Cubelles».

Rieral, el: Nom que rebien terres vora la riera situades al terme de l'antiga quadra de Gallifa (Ms. 1593).

ROCACRESPA

Rocacrespa: Veïnat del municipi de Cubelles. El lloc apareix esmentat ja en els anys 977 i 999 (G.G.C.C. p. 268). De l'any 1232 data el primer esment, localitzat fins ara, de Rocacrespa com a quadra diferenciada dins del terme del Castell de Cubelles. (J.V.B. 1968). Durant el s. XII aquest topònim donà nom a un llinatge de cavallers (Dalmau Ed. p. 945). Aquest nom passà també al veïnat o conjunt de cases agrupades de la quadra. Vicenç Carbonell és de l'opinió que «és possible que el nom del poblat vingui de l'avui turó de la Cogulla, situat sobre mateix de les cases, el qual és molt encrespat, car s'alça dret i bastant punxegut, com una caputxa, d'on deu venir l'actual nom» (Dalmau Ed. p. 961).

Rocacrespa, cova de: També coneguda amb el nom de coveta de la carretera. Està situada vora la carretera de Vilanova a l'Arboç, prop de Rocacrespa (Talaia, i J.V.B. 1976).

Romagosa, corral d'en: Apareix esmentat al plànol d'Almera de les acaballes del s. XIX.

Romagosa, fondo d'en: Està situat a la riba esquerra del Foix, més avall de Rocacrespa (J.V.B. 1972).

Rovirosa, molí d'en: Estava situat vora la carretera de Castellet, més amunt de Rocacrespa. Se l'ha identificat amb el d'en Cucurella (B. de l'A.E. Talaia - V-1970). Segons Mn. Avinyó uns Rovirosa posseïren en el s. XVI el molí del Salze (Avinyó 1973 p. 92). Apareix amb aquest nom al plànol del s. XIX d'Almera.

S

- Sageta, la:** A les acaballes del s. XVI trobem esmentada una peça de terra de dues quarterades de superfície «vulgarment dita la Sageta» (Ms. 1593). és molt probable que el topònim derivés de la forma del camp. Estava en un indret indeterminat de l'antiga quadra de Gallifa.
- Sagma:** Topònim esmentat a les darreries del s. X en el límit d'Olèrdola. Per Ignasi Mª Muntaner caldria situar-lo al límit entre Cubelles i Castell, tocant al riu Foix. Podria derivar de Salma, mesura de capacitat o bé de l'àrab Zahma, que significa lloc estret (Muntaner 1986). Vicenç Carbonell (1982-2) suggereix que podria derivar del llatí Sagma, que vol dir càrrega o albarda.
- Saligar, el:** Esmentat al s. XVI: «lloch dit lo Saligar del peu de St. Pere» (Ms. 1588). Era una partida de terra tocant a mar i a les immediacions de l'antic priorat de St. Pere. Saligar vol dir lloc plantat de sàlics, planta semblant al vímet que es fa vora les rieres i torrents i que serveix per fer cistells i coves (D.C.V.B.).
- Salines, les:** Partida de terra abans inundable situada al Prat, vora mar, on fa uns anys s'hi va establir una indústria salinera (J.V.B. 1972, i Roig i Piera p. 34). A principis del s. XIX trobem diverses peces de terra encadastrades amb l'epígraf «salina» (Ms. 1818 A i B), però creiem que indiquen terres salinoses i no l'activitat d'extreure sal de l'aigua.
- Salvador, Sant:** Masia situada al nord del corral d'en Conna, fins fa poc era anomenada cal Xixo o cal Baldiri. Els seus amos li van canviar el nom i posaren unes rajoles amb la figura de St. Salvador d'Horta a la façana.
- Salvi o puig d'en Salvi:** Muntanya situada al límit entre Cubelles i Cunit, al sud de puig de Tiula. (J.V.B. 1972).
- Salvi, fondo d'en:** Baixa del puig d'en Salvi fins a ajuntar-se amb el de la carretera (J.V.B. 1972).
- Salze, el:** Masia situada a tocar de la carretera de Vilanova a l'Arboç i de la riera. Ja en el s. XVI trobem esmentat el camí que de Vilanova va al «Molí del Sàlzer». (Ms. 1593). En 1650 aquest molí era posseït per una branca de la família Roviroso (Avinyó 1973 p. 93). Aquest

topònim deu indicar la presència en aquell indret, de forma excepcional a la comarca, d'un arbre d'aquesta espècie.

Saumella, fondo de: Nom que rebia el fondo de Sta. Maria, sobretot la part ja situada en terme de Vilanova i la Geltrú. Apareix a la documentació amb grafies ben diverses: Siumella, en 1532 (Ms. 1587) i en 1739, Saumella (Ms. 1593, 1739 i 1818 B), Sumella (Dastis i altres, i Almera). Enric Moreu (1982, pàg. 58) manifesta que Saumella deriva de l'arbre anomenat om. Cal dir que la pronúncia actual elideix la primera vocal a. Vicenç Carbonell (1989-2) proposa com a grafia del topònim Somella, i suggereix que podria identificar-se amb topònim Sagma. De tota manera el document al qual fa referència per relacionar tots dos topònims no corresponen a la capella de St. Pau de Gallifa sinó a l'església de St. Pau del Camp, a Barcelona.

Senys, serra de: Situada al límit amb el terme de Castellet, al nord del mas Trader. Es troba documentada en el s. XVIII (Ms. 1739 i Ms. Trader). Aquest topònim indica que segles enrera, des del cim d'aquesta serra es devien fer senyals.

Serra, costa d'en: Nom que rep la serra que deriva de la de St. Jaume (a Castellet) i que té el seu extrem sud a l'est del mas Trader (J.V.B. 1972, Dastis i altres 1984).

Sínia, la: Se l'esmenta ja en el s. XVI (Ms. 1593). Estava situada vora la vila i donava nom a una plana i un camp (Ms. 1739) i a una partida (Ms. 1818 A).

LES SALINES

- Sitjar, el:** Partida de terra ja esmentada en 1412 (Ms. 1587), que retrobem esmentada en el s. XVI al territori de l'antiga quadra de Gallifa (Ms. 1593). Aquest topònim designa una concentració de sitges en un espai reduït. Una sitja era una cavitat subterrània destinada a guardar-hi cereals (D.C.V.B.).
- Sobre, molí de:** Apareix esmentat en el s. XVIII (Ms. 1739). No sabem en concret quin és. El topònim el contraposa amb el de Baix o de St. Pere.
- Solanes, les:** Partida de terra situada al nord de la Tèrmica actualment urbanitzada. El topònim indica que es tracta d'un indret assolellat. Ja trobem aquesta partida esmentada a finals del s. XVI: «al lloch dit solanes» i «al lloch dit al arch o a Solanas» (Ms. 1593). És curiós observar que la manca de l'article la trobem reiterada en èpoques bastant posteriors (Ms. 1818 A). Per una alteració recent aquest topònim apareix sovint en singular.
- Soler, fondo d'en:** Baixa des del puig de Tiula fins al fondo de la Carretera (J.V.B. 1972)
- Sorrenc, el:** Partida de terra situada a la riba dreta del riu Foix, més avall del mas Xinxola (Dastis i altres 1984). Ja la trobem documentada a principis del s. XIX (Ms. 1818).

T

- Talaia, la:** En 1363 ja és esmentada la muntanya de la Talaia (Puig); el seu cim és el punt de partió dels termes de Cubelles, Castellet i Vilanova i la Geltrú. Però no era pas l'única muntanya que rebia aquest nom, n'hi havia una altra al límit amb Cunit amb el mateix topònim. A les darreries del s. XVI trobem els esments següents (Ms. 1593): El límit de l'antiga quadra de Gallifa seguia «... tirant dret a sol ponent a la serra de la Tallaya afrontant en quadra de Vilaseca...» i «a ponent ab la montanya que va a la talaya de Vilasecha aygua vassant». Talaia vol dir lloc de guaita.
- Tamarius, els:** Partida de terra esmentada en el s. XVIII i situada entre el molí de baix i el mar (Ms. 17397. Aquest topònim deriva d'una mena d'arbre que es fa en indrets amb presència d'aigua.
- Tàpies, les:** Partida de terra situada entre l'antic camí reial cap a Cunit i el camí que de la vila anava cap a Mars Mortes. La trobem esmentada des del s. XVI fins al XIX (Ms. 1588, Ms. 1818 A). En ser terres properes a la vila i envoltades de camins probablement les terres van ser encerclades amb parets.
- Tèrmica, la:** Nom que rep vulgarment la central productora d'electricitat instal·lada a l'oest del terme als anys 70.
- Terrera, la:** Partida de terra on anava la gent de la vila a aplegar terra d'escudelles (Dastis i altres 1984). Situada a l'est de Mont-Calvari.
- Territori, el:** Partida situada a la plana al sud de la vila. La trobem documentada des del s. XVIII (Ms. 1739). Aquesta denominació s'aplicava a l'extensió de terres on el comú de la vila tenia dret a pasturar el seu ramat de bestiar.
- Tires, les:** Partida de terra que trobem documentada des de 1588 a 1818 situada vora la desapareguda creu: «lloch dit les tires y prop la Creu» (Ms. 1588). Probablement hi havia peces de terra de forma allargassada, o més aviat deriva d'una transformació del topònim les Tries.
- Tortes, camí de les:** Part de l'antic camí de Vilanova a l'Arboç, concretament el tram que comença a la riera, una mica més al sud del mas

Trader, i que s'enfilava cap a la masia de Trenca-roques de Castell. El fondo per on transcorre el camí rep el mateix nom. El topònim apareix documentat des del s. XIX fins a l'actualitat (Ms. 1818 A i Dastis i altres 1984).

Trader, cova del: Cavitat a la roca situada a la unió del fondo de la Cova amb el fondo del Trader (J.V.B. 1972).

Trader, mas: Masia amb les seves terres actualment urbanitzades situada a la riba dreta del Foix, antigament situada dins la quadra de Rocacrespa. Tal vegada és el mas Cestrador esmentat en 1392 (Dalmau Ed. p. 896). A finals del s. XVI trobem documentades «la Quadra del Trader» i la «Muntanya del Trader (Ms. 1593). Hem trobat esments d'algun cas d'alteració del nom: «Mas del Tarder» (Avinyó 1973 p. 66). És probable que derivi del cognom Estrader, o de l'estrada, que vol dir carretera.

Traïdor, cova del: Nom que rebia en el s. XVII la cova del Trader (Muntaner 1986).

Tries, les: Partida de terra ja esmentada en el s. XV i «iuxta locum de la creu» (A.P.G. Man. V, pàgs. 5, 92, i 151, anys 1458, 1463 i 1483) i documentada també en 1524 (Avinyó 1973 p. 59 i Ms. 1588). El darrer esment que hem localitzat data de l'any 1636 (Ms. 1650). Una Tria o Trilla és un «Tros de terra prop de poblat, clos i amb casa, generalment regadiu i plantat principalment d'arbres fruiters» (D.C.V.B.).

Tries, molí de les: Apareix esmentat en 1525 (Ms. 1587) i a les acaballes del mateix segle (Ms. 1593).

Trones, les: Partida de terra a la riba dreta del Foix al sud-est del corral de l'Almirall (Dastis i altres 1984). Probablement deriva de trona amb el sentit de pedris circular que s'omple de terra al peu dels garrofers i altres arbres, per recalçar-los (D.C.V.B.).

V

Vell de Gallifa, pou: Se l'esmenta a les darreries del s. XVI, a vegades també com a pou antic de Gallifa (Ms. 1593).

Vella, carretera: Antiga carretera que anava de Vilanova a Cunit, anterior a la general que es traça a mitjan s. XIX. S'anomenava comunament camí ral. En queden restes al sud del mas de la Guineu i del mas Xinxola, prop de la carretera actual.

Vella, puig de la: Devia anomenar-se originàriament puig de n'Avella per derivar posteriorment cap a la forma actual. En el s. XVIII trobem les formes «Puitg de la Vella» (Ms. Trader de 1733 i Ms. 1739) i «Puig de la Abella» (Ms. 1739), i a principis del s. XIX: «Puch de la Bella» (Ms. 1818 A) i «Puig de la Vella» (Ms. 1818 B).

Vella, riera: Topònim documentat a les darreries del s. XVI: «al lloch dit la riera Vella, segons afronta a sol yxent ab la Riera, a mig jorn ab lo camí Rey al qui va de Cubelles a Conit, a sol ponent ab la Riera Vella» (Ms. 1588). Aquest nom de lloc sembla indicar que en aquella època era ben visible el lloc d'un antic curs de la riera, la qual es degué desviar en un moment indeterminat cap a l'est, on té el curs actualment. La distribució de les peces de terra semblen indicar que l'antiga desembocadura devia estar situada uns 800 metres a l'oest de l'actual.

Vidriells, fondo de: És el més petit dels que s'uneixen per formar el del Trader (Almera i J.V.B. 1972).

Vidrier, fondo del: Amb aquest nom apareix esmentat en 1926 i 1930 (Ms. Trader) un fondo del mas Trader que es deu correspondre amb el citat per alguns autors com de Vidriells.

Vila, camp de la: Amb aquest nom eren designades en el s. XVIII dues peces de terra properes a la capella de St. Antoni (Ms. 1739).

Vinyassa del Castell, la: A les darreries del s. XVI trobem l'esment: «...tota aquella pessa de terra antiguament dita la vinyassa del Castell...» (Ms. 1593).

X

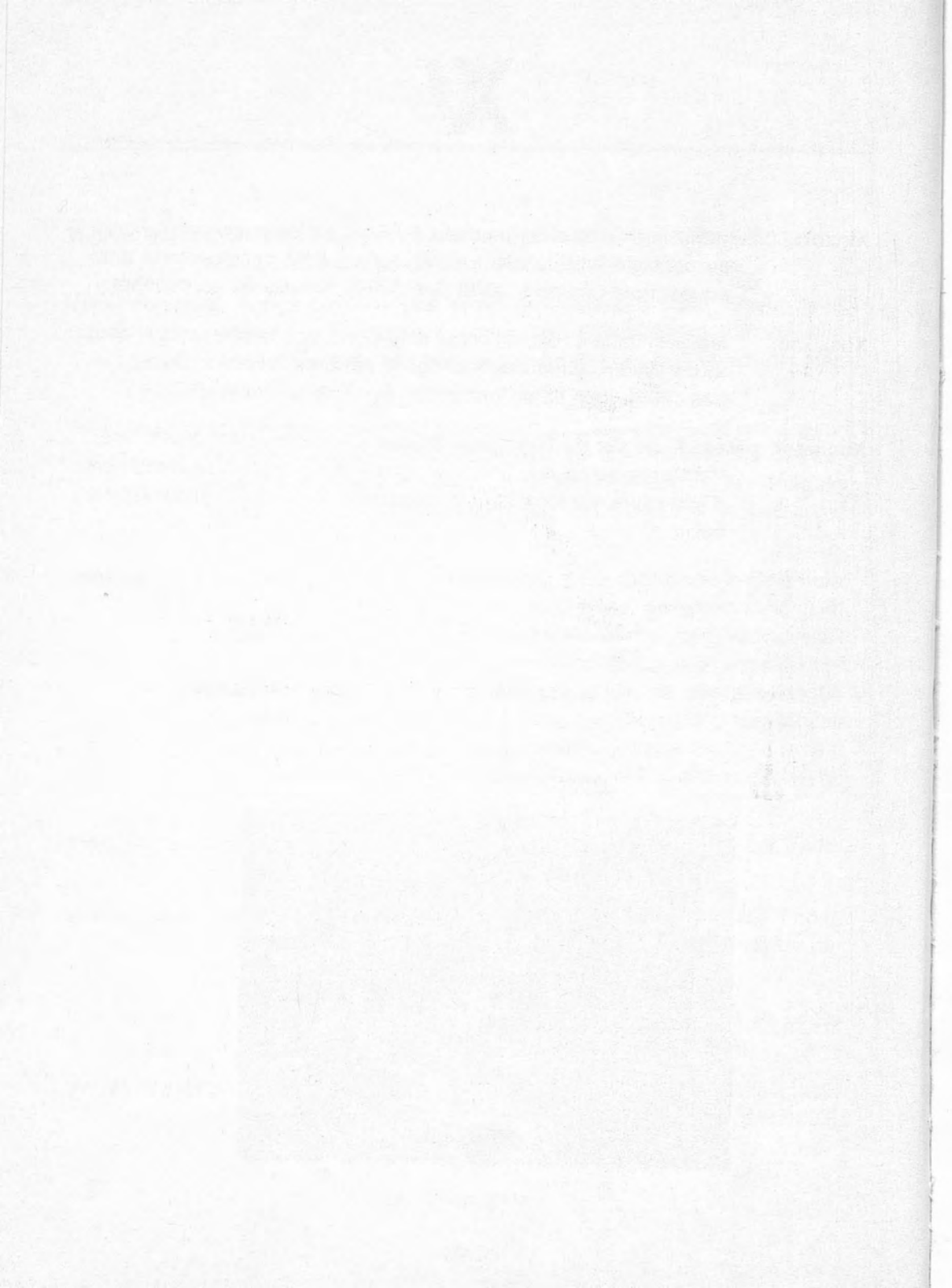
Xinxola, mas: Masia situada a la riba dreta del Foix, on les munyanyes entren en contacte amb la plana de Cubelles. Està documentada amb aquest nom des de s. XVIII (Ms. 1739). Xinxola és un cognom.

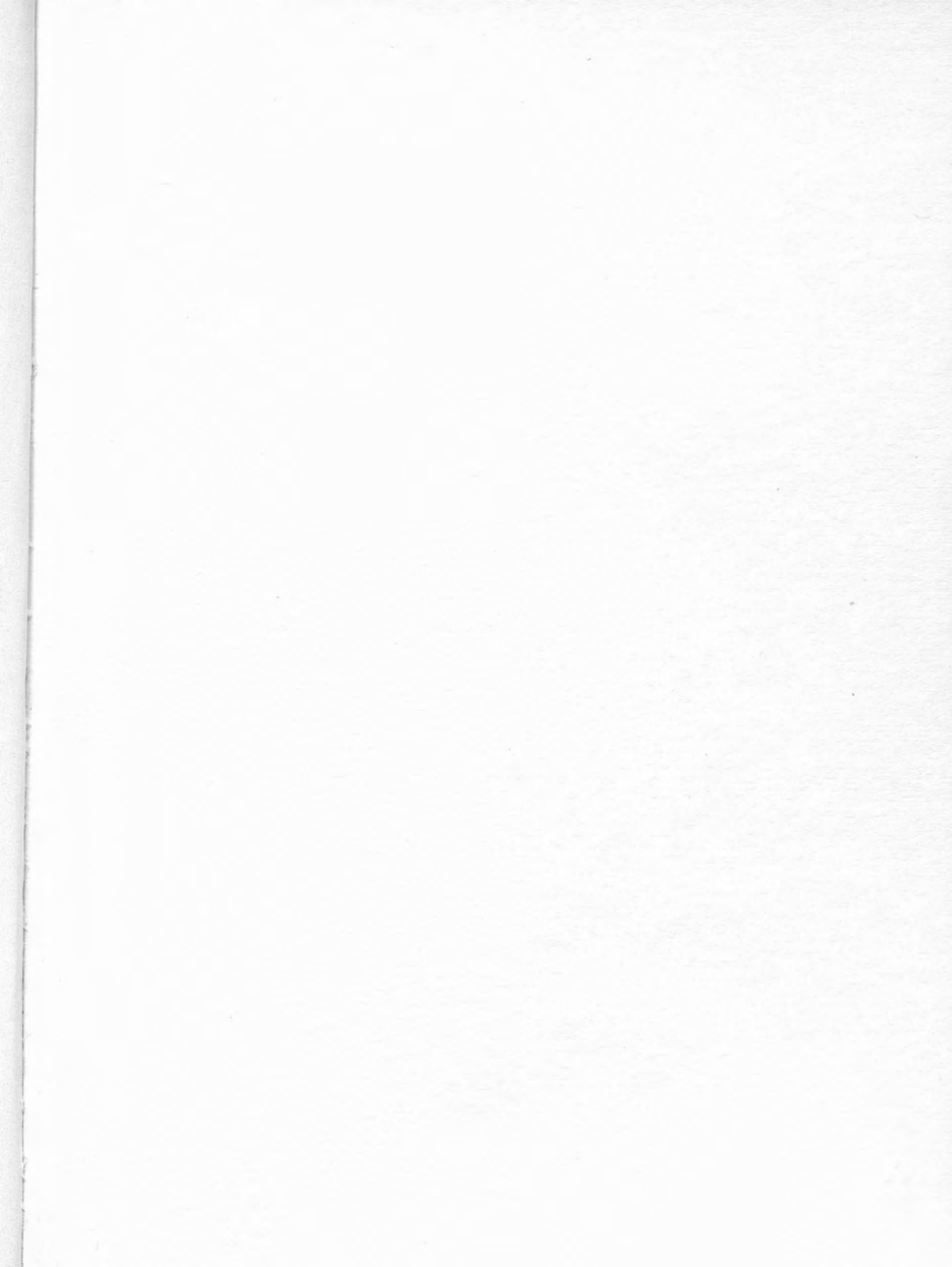
Xixo, cal: Masia situada a l'est del corral d'en Cona, que també rebia el nom de cal Baldiri, actualment coneguda per Sant Salvador (Dastis i altres 1984). Xixo és un motiu que significa gos petit (D.C.V.B.).

Xuclador, pèlag: Al llit del riu Foix, prop de can Cucurella (J.V.B. 1972). Joan Virella suggereix que potser el nom li ve de la possible existència d'una fisura a la roca, la qual absorbiria l'aigua del riu quan aquest baixa.

MAS XINXOLA

Edita:

AJUNTAMENT DE CUBELLES
ÀREA DE CULTURA

Col·labora:

GENERALITAT DE CATALUNYA
Direcció General de Política Lingüística